

İNGİLİZ ORDUSUNUN BOERLERLE MÜCADELESİ

Hüseyin GÜNARSLAN¹

Öz

İngiliz tarihinde Güney Afrika Boer Savaşı önemli bir yere sahiptir. Yüzyılın başında dünyanın en güçlü ordusuna sahip İngilizler bir avuç çiftçi halkın karşısında acizyet yaşamıştır. İngiliz komutanlar Boerler karşısındaki başarısızlıklarının kariyerlerini olumsuz etkilemesini önlemek için savaşçıların evlerini yakıp yıkmış, eş ve çocuklarını esir etmiştir. Dünyanın en güçlü ordusu 450 bin askeri ile bir avuç insanı savaş meydanlarında yenemeyince onların en sevdiklerine zulmetmiştir. Tüm bu uğraş tarımla uğraşan bu insanların topraklarından çıkan altını elde etmek için verilmiştir. Boerlerin İngiliz ordusunun alışıktığı dönemin geleneksel askeri yöntemleri ile savaşmaması koca bir orduyu adeta felç etmiştir. Boerler karşısında tam bir hezimete uğrayan İngiliz ordusu zaman içinde Boerlerle savaşacak yetenekleri elde etmiştir. Lakin Boerlerin gerilla taktiğine başvurması İngilizlerin savaşı kazanmasını imkânsız hale getirmiştir. Bu makale Boerlerin İngiliz ordusuna karşı nasıl başarılı bir mücadele verdiğini, savaş boyunca nelerin yaşandığını ve her iki tarafın uyguladığı savaş yöntemlerini konu almaktadır. Anglo-Boer Savaşının anlaşılması ile birlikte Güney Afrika tarihinin bu önemli dönüm noktasının da daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anglo-Boer Savaşı, İngilizler, Koloni, Güney Afrika

The Fight of The British Army With Boers

Abstract

South African Boer War has an important place in British history. At the turn of the century, the British with the most powerful army in the world suffered from a farmer's people. The British commanders burned down the houses of warriors and enslaved their wives and children in order to prevent their failure against Boers to adversely affect their careers. When the world's most powerful army with 450 thousand soldiers in the field, could not defeat a group of people on the battlefields, they persecuted their loved ones. All these efforts were made to obtain gold from the land of these agricultural people. The Boers did not fight the traditional military methods of the period when the British army was accustomed. This almost paralyzed a whole British army. The British army, which was completely defeated by the Boers, acquired the skills to fight the Boers over time. However, the application of the Boer guerrilla tactic made it impossible for the British to win the war. This article discusses how the Boers successfully fought against the British army, what happened during the war, and the methods of war that both sides used. With the understanding of the Anglo-Boer War, this important milestone in the history of South Africa is thought to be better understood.

Keywords: Anglo-Boer War, British, Colony, South Africa

¹ Dr. Windsor Üniversitesi, Tarih Bölümü, gunarslan@hotmail.com

Giriş

Anglo-Boer savaşı tarihte en fazla sivilin etkilendiği savaşlardan birisidir. Bağımsızlığını korumakta kararlı olan çiftçi bir toplumun dönemin en güçlü ordusuna karşı ölüm kalım mücadelesi vermesi Güney Afrika tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur. Çoğunluğu Hollanda asıllı ve Boerler olarak adlandırılan bu çiftçi halkın hayatı topraklarında altının çıkması ile birlikte değişmiştir. Birkaç ayda biteceği düşünülen savaş bir avuç Boerlinin destansı mücadelesi ile 2,5 yıla yakın sürmüştür. İngilizler bu değerli toprakların kontrolleri altında olması adına yüz binlerce askerini Güney Afrika'ya göndermiştir. Bütün uğraşlara rağmen İngiliz ordusu karşısındaki düşmanı yenemeyeceğini anlayınca sivil Boer halkını hedefine almış ve onların yurtlarını yakıp yıkmıştır. Binlerce insan toplama kamplarına gönderilmiş ve asrın başında tüm dünyanın gözleri önünde binlerce kadın ve çocuk hayatını kaybetmiştir.

Boerliler profesyonel orduları olmayan çiftçi insanlar olarak tüm güçleri ile İngiliz ordularına karşı koymuştur. İngilizler karşısındaki insanların dönemin geleneksel savaşı olan meydan muharebeleri ile kısa sürede yenileceğini düşünmekle büyük bir hata yapmıştır. Boerler savaşın birinci evresinde İngilizlerin karşısında siperler kazmış ve savunma hattı boyunca kolay bir hedef olan İngiliz birliklerine büyük zayıflar verdirmiştir. İngilizler Boerlerin geleneksel bir mücadele içinde olmadığını anlayarak yeni taktikler geliştirmiş ve savaşın ikinci hamlesinde başarılar elde etmiştir. Boer güçleri sayıca kendilerinden üstün olan düşman karşısında vur-kaç taktiği uygulamaya koyunca gerillalar olarak adlandırılmıştır. İngiliz güçleri her geçen gün kendileri için daha fazla maliyetli olmaya başlayan bu savaşta gerillaların tüm lojistik imkanlarını kesme adına Boer çiftliklerini yakıp yıkmaya başlamıştır. Bu yönü ile İngilizler savaşı Boerlilerin evlerine taşımış ve 1899 Lahey kararlarına rağmen sivil halka dehşeti yaşamıştır. Yüzyıllardır toprağı tarıma elverişli hale getirmek için çabalayan bu insanların tüm çabaları yok edilmiştir. Güney Afrika'nın en verimli tarım arazileri yanmış kıraç topraklara dönüştürülmüştür. Binlerce kadın ve çocuk toplama kamplarına gönderilirken bu insanların eşleri İngilizlere karşı bir mücadele gerçekleştirmiştir. Her türlü yokluğa rağmen sayısı 450 bini bulan İngiliz ordusuna karşı başarılı olunması tarihte eşine az rastlanır bir durum olmuştur. Savaşın en beklenmedik yönü ise toplama kamplarına gönderilen binlerce insanın bir anda açlık ve bulaşıcı hastalıkların pençesinde hayatını kaybetmesi olmuştur. Boerli gerillalar uğrunda ailelerinin geleceği için mücadele ettikleri savaşta en yakınlarını kaybetmiştir. İngilizler karşısında daha fazla dayanma gücü kalmayan Boerler barış masasına oturmak zorunda kalarak kendi topraklarında yarı özerk bir yönetime razı olmuştur.

Güney Afrika Savaşını önemli kılan az sayıdaki çiftçinin beklenmedik mücadelesidir. Bu makalenin konusu da Boerlerin dönemin en güçlü ordusu olan İngiliz ordusuna karşı nasıl başarılı olduğunu, iki ay sürmesi beklenen fakat 2,5 yıl süren savaş boyunca nelerin yaşandığını ve her iki tarafın uygulamaya koyduğu yeni dönem savaş mücadelesini konu almaktadır. Çalışma savaş öncesi yaşanan gelişmeleri, İngilizlerin ülkeyi adım adım nasıl savaşa sürüklediğini ve teslim masasına oturuncaya kadar yaşananları ortaya koymaya

çalışmıştır. Bu amaçla birinci ve ikinci elden kaynaklar taranmış, elde edilen bilgiler değerlendirilmiş, tahlil edilmiş ve analize tabi tutulmuştur. Çalışmada Lackman, Pakenham ve Wessels'in çalışmalarından istifade edilmiştir. Konunun akademik seviyede ülkemizde yeterince çalışılmaması sebebi ile yabancı kaynaklardan istifade edilmiştir. Boerlerin bu masraflı savaşı İngilizleri anlaşma masasına oturtma adına uzatma girişimleri beklenmedik bir şekilde binlerce sivilin toplama kamplarında hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. Anglo-Boer savaşı tarihe bir toplumun bağımsızlık adına birçok şeyini feda ettiği bir savaş olarak geçtiği için üzerinde çok daha detaylı çalışmalar yapılmasını hak etmektedir.

Güney Afrika Topraklarında Güç Mücadelesinin Başlaması

Dini inançlarında dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalan Avrupa'nın beyaz yerleşimcileri dünyanın değişik yerlerine göç ederken bir kısmı kendilerine yeni yurt olarak Güney Afrika'yı seçmişti. Çoğunluğu Hollandalı Kalvinistler ile az sayıdaki Fransız ve Alman Protestan 1600'lerin sonu 1700'lerin başında ülkelerinde yaşadıkları dışlanmadan dolayı bu ülkeye göç etmeye başlamıştı (Pakenham, 1979, s. xiii). Kelime manası itibariyle çiftçi, köylü gibi anlamlara gelen Boerler Güney Afrika'ya yerleşmeden önce Avrupa'nın en fakir halk kesimini oluşturmaktaydı. Güney Afrika'ya ulaştıklarında sahil kesimlerinde değil de iç kesimlerde yaşamayı tercih etmişlerdi. Böylece düşmanlarının onlara zarar veremeyeceklerine inanmışlardı. İç kesimlerin tarıma daha elverişli olması da kendi kendine yeten bir toplum kurmalarını sağlamıştı. Dünyanın en güneyine giden bu insanlar o kadar çok hor görülüyordu ki göçtükleri ülkenin de en ücra yerlerine gitmeye çalışmışlardı. Hollanda asıllı Boerlerin huzur dolu günleri İngilizlerin gelmesi ile birlikte son bulmuştu. Yıllar süren mücadelelerden sonra Anglo-Boer savaşları Güney Afrika'da hakimiyetin kimde olacağını belirleyecekti. İngilizler Güney Afrika'da Cape Kolonisi ile Natal'da hakimiyet kurarken, Boerler kurdukları iki devlet olan Transvaal ve Bağımsız Orange Devleti topraklarında hüküm sürmekteydi. İngilizlerin Kolonilerinden sorumlu Bakanı Joseph Chamberlain ve Güney Afrika'daki İngilizlerden sorumlu olan ise Alfred Milner'di (Lackman, 2006, s. 13). Bu arada Güney Afrika'da sadece Boerler ve İngilizler bulunmuyordu. Ülke beyazların yanı sıra siyahilere, mezlere ve çoğu Hintli olmak üzere Asyalılara da ev sahipliği yapmaktaydı (Wessels, 2011, s. 1). Aslında ülkenin asırlardır asıl sahipleri olan siyahiler, Avrupalıların ülkelerini işgal etmesi nedeniyle kendi yurtlarında hiçbir söz hakkı olmayan insanlara dönüşmüştü. Boerler ve İngilizler onları köleleri olarak kullanmıştı.

Chamberlain ve Milner'in Güney Afrika politikası burada yaşayan bütün bu farklı insanların geleceğini belirlemekte büyük öneme sahipti. Milner ve Chamberlain'in önceliği ise Güney Afrika ile Avrupa arasındaki ticaret hacminin daha da büyümesiydi. Bunun için gerekli olan ise İngilizlerin Güney Afrika'da daha etkin olmasıydı (Smith, 1996, s. 145). Bu etkinlik için limanların verimli çalışması, madenciliğin devam etmesi ve Boer topraklarında yaşayan yerleşimcilerin haklarının savunulması gerekiyordu. Transvaal'de altın bulunması Boerlere ait bu topraklara çoğunluğu İngiliz olmak üzere binlerce yeni maden arayıcısının taşınmasına sebep olmuştu. 1894 itibari ile altın ve elmas bulunan Boer topraklarında 70 bin Boerli yaşarken kısa sürede 78 bin yeni insan gelmişti. Boerler düşmanlarından kaçmak ve yalnız

kalmak için seçtikleri bu dünyanın en uzak köşesinde bir gün tüm dünyanın ilgi odağı olacaklarını düşünmemişlerdi. Kendi topraklarında Boerlilerin sayısı değişmez iken yabancıların sayısı her geçen yıl katlanarak artıyordu. Boerler yabancılara 2 yıl içinde vatandaşlık imkânı sunarken bir değişiklik yapmış ve bunu 14 yıla çıkarmıştı. Ülkelerinin en değerli topraklarında azınlık duruma düşmemek için bunu gerekli görmüşlerdi (Porter, 1980, s. 125-131). Savaş öncesinde bu yerleşimcilerin haklarının savunulması ve ülkede temsil edilmeleri büyük önem kazanmıştı. Boerliler ise ülkelere yabancıların gelip yerleşmesi ve siyasi bir güç olarak karşılıklarına çıkmalarını istemiyordu.

Güney Afrika'da bulunan limanlar ülkenin dış dünya ile özellikle de Avrupa ile bağlantının devam etmesi açısından anahtar role sahipti. İngilizler için Cape Town limanı hem Avrupa hem Uzakdoğu ile ticaret için büyük önem taşıyordu. Doğu'da Hindistan İngilizlerin önem verdiği bir ülke olarak önemli bir ticari güce sahipti. Açık denizlerdeki ticaret ağı için Güney Afrika'nın limanları paha biçilmez değerliydi. Milner'in madencilikle uğraşan yakın arkadaşları bulunuyordu. 1870'lerde Oxford'ta George Parkin ile sıkı bir arkadaşlık kurmuştu. Parkin yıllar içinde Transvaal'den altın pazarını elinde tutan bir yatırım ortaklığında önemli bir pozisyona gelmişti (Smith, 1996, s. 145-148, 405). Parkin arkadaşı Milner'in yönlendirmesi ile Güney Afrika'da altına hükmeden önemli iş insanları ile savaştan bir sene önce görüşmüştü. İngiliz iş insanları ülkenin maden sahalarının Boerlilere terk edilemeyecek kadar önemli olduğunu biliyordu. Bunun için Boer topraklarına binlerce İngiliz işçinin gelmesi sağlanmıştı. Zengin olma hayali güden bu insanlar altın madenlerinde çalışmaktaydı. Boerler bu işçileri yabancı manasına gelmekte olan Uitlanders'lar olarak adlandırmıştı. Boer yönetimi devam eden bu işçi göçünden memnun değildi. Kısıtlayıcı önlemlerle işçilerin hükümette temsil edilmelerinin önüne geçildiği gibi yüksek vergiler ödemeleri de istendi. İngiliz işçilerin Boer topraklarında maruz bırakıldıkları bu durum İngiliz Hükümetinin, sivil toplum kuruluşlarının ve İngiliz medyasının tepkisini çekti. London Times gazetesi hükümetin harekete geçerek vatandaşlarının hakkını korumasını istedi (Smith, 1996, s. 49, 213). Altına sahip bu toprakların tamamen kontrol altına alınması için bir bahane gerekiyordu. Sayıları binlerce olan İngiliz yerleşimcilerin hakkını aramak bu imkânı verecekti.

Milner ve Chamberlain Güney Afrika'nın tamamen İngiliz kontrolüne girmesi için tek çözümün savaş olduğunu düşünüyordu. 1899'un ilk yarısında her iki tarafın liderleri de barış vurgusu yapsa da İngilizlerin niyeti farklıydı. Boerler de bunun farkındaydı. Bundan dolayı her iki tarafta savaş hazırlıklarına başlamıştı (Lackman, 2006, s. 14). Transvaal'in Başkanı Paul Kruger 1899 Mart ve Nisan aylarında Avrupa ve Güney Afrika'da üç önemli konuşma yaparak dünya kamuoyunu ülkesindeki yabancı işçiler konusunda bilgilendirmeye çalışmıştı (Smith, 1996, s. 254). Milner ve Chamberlain ise farklı bir yöntem izledi. Bağımsız Orange Devleti'nde bir barış konferansı yapmak istediklerini belirttiler. Bu konferans başarısız bir teşebbüs olacak ve İngiliz kamuoyu muhtemel bir savaştan kendilerinin değil Boerlilerin saldırgan tavrının sorumlu olduğuna inandırılacaktı (Lackman, 2006, s. 15). Her iki taraf Mayıs 1899'da Bağımsız Orange Devletinin, Bloemfontein şehrinde görüşmeyi kararlaştırdı. Konferans 31 Mayıs 1899'da başladı. Milner konferansın başından itibaren başarısız olmasını

sağlayacak bir tavır sergiledi. Aralıksız 5 gün devam eden konferans 5 Haziran 1899'da bittiğinde barış adına bir gelişme olmadan konferans sona ermişti. Milner bilerek soğuk ve kibirli tavırlarıyla konferansın başarısızlığı için uğraşmıştı (Van Heyningen, 1976, s. 227). Boerlerden bağımsızlıklarından vazgeçmeleri isteniyordu. Elbette Boerliler bu fikre karşı çıkmıştı. Halbuki Başkan Kruger yabancı işçilerin oy kullanma ve vatandaşlık hakları ile ilgili olarak neredeyse İngilizlerin isteklerine cevap verecek bir plan sunmuştu. Lakin Milner teklifi kabul etmedi. Milner'in amacı anlaşmak değil Güney Afrika'nın tamamen İngiliz idaresi altına girmesiydi. Konferans sona erdiğinde artık her iki tarafta savaşın yapılacağını biliyordu (Smith, 1996, s. 288-293). İngiliz kamuoyu Boerlilerin savaş istediğine inandırılmış oldu. 1899 itibari ile Cape Kolonisinde profesyonel bir İngiliz ordusu vardı. Bu ordunun savaş için yeterli olduğuna inanılıyordu. Londra'daki asker alma birimi ülkenin en iyilerini asker olarak seçmekle görevliydi. Yeterli askeri eğitim almış maaşlı İngiliz askerleri her türlü teçhizata sahipti. Topçu birliklerinin elinde dönemin en iyi topları vardı. Askerlerin dışında binlerce kişiden oluşan polis gücü de mevcuttu (Shearing, 2004, s. 24). İngilizler daha önce diğer kolonilerinde benzer durumlar yaşadıkları için hızlı bir zafer kazanacaklarına inanıyordu. Lakin her iki tarafta yanıldıklarını anlayacaktı (Lackman, 2006, s. 15) İngiliz halkı savaşın Boer topraklarındaki İngiliz göçmen işçileri koruma adına yapıldığına inandırılmıştı. Savaş bu masum insanların hakkının korunması adına gerekli görülmeye başlanmıştı. İngiliz siyasetler artık halktan aldıkları güç sayesinde İngiliz ordusuna gerekli desteği verebilirdi.

Savaşın Başlaması ve Boer Üstünlüğü

Boer Savaşı 11 Ekim 1899 Çarşamba günü başladı. Her iki tarafta savaşın en kısa sürede sona ereceğini düşünüyordu. Hatta birkaç aya yani Noele kadar biteceğini iddia edenler vardı. Halbuki savaş 2 buçuk yıl sürecekti. Boerlilerin sivil halktan oluşan 55 bin kişilik gücü vardı. Ülkenin vatandaşları zor zamanlarda silah altına alınıyordu. Bunların haricinde mesleği askerlik olan çok az kişi bulunmaktaydı (Wessels, 2011, s. 4). Herkes Boer Savaşının her iki tarafın ordularının geleneksel mücadelesine, yani bir centilmen savaşına sahne olacağına inanıyordu. Savaş meydanlarında karşı karşıya gelen ordular tüm güçleri ile üstünlük için çabalayacaktı. Lakin savaşın ilerleyen zamanlarında bu geleneksel savaşın yerini gerilla mücadelesine bırakacağı görülecekti. Savaşın ilk aşaması Ekim 1899 ile Nisan 1900 arasında gerçekleşti. İngilizler düşmanla karşılaştıklarında topçu destekli piyade saldırısı ve nihayetinde atlı birliklerin hücumu ile üstün geleceklerine inanıyordu. İngiliz ordusu daha çok kendisine lojistik ve haberleşme imkânı sağlayan demiryolları hattı boyunca savaşacağını düşünüyordu. İngiliz generaller savaş düzenlerini topçu, piyade ve atlı birliklerini kullanacak şekilde düzenlerken Boerli generaller farklı bir yöntem uyguladı. Düşmanın karşısına doğrudan tek parça olarak çıkmadı. İngilizlere kolay bir yem olmak istemiyorlardı. Bunun için siperler kazıldı ve yerlerinin açığa çıkmaması için duman çıkarmayan tüfekler kullanıldı. Atlı birlikler İngilizlere karşı yapılacak bir ani karşı hamle için hazır bekletildi. Boerler bu savaş taktiklerini daha önce yerel Güney Afrikalılar ile savaşırken kullanmışlardı (Lackman, 2006, s. 15). Çok fazla nüfusa ve askeri bir güce sahip olmayan Boerler kalabalık siyahi Güney Afrika ordularını yenebilmek için kendilerine has taktikler geliştirmişti. Savaş meydanında

kalabalık bir orduya yenilmektense onları kendi istedikleri bir savaşa zorlamışlardı. 1838'de Afrikalı Zulu kabilesi ile Mafeking'e yakın Marico Nehri kıyısında yapılan savaşı uyguladıkları savaş teknikleri ile kazanmışlardı. Zulu askerleri ile karşı karşıya geldiklerinde Boerli atlı birlikler devamlı olarak Zulu hatlarına anlık saldırılar ile girip ateş açmış ve geri çekilmişti. Zuluların toparlanıp saldırmasına imkân vermeden devamlı olarak bu saldırı yapılmıştı. Neticede binden fazla Boerli 12 bin kişilik Zulu askerlerini yenmeyi başarmıştı (Doyle, 1902, s. 6). İngilizler Boerlilerin tarımla uğraşan bir toplum olarak kolaylıkla yenileceğini düşünmüştü. Boerlerin profesyonel bir ordusu yoktu. Halk atlarını alarak orduya katılmıştı. Lakin zorlu şartlar altında yaşamaya alışkın bir toplum oldukları için kolaylıkla vazgeçmeyeceklerdi.

Savaşın ilk aşamasında Boerler İngilizlerin kontrolündeki Cape Kolonisi ve Natal'da işgal girişiminde bulundular. Daha sonra kuvvetlerini bu kolonilerin iç bölgelerine çekerek savunma hattı kurdular. Her iki koloniyi tam olarak işgal edecek insan gücünden yoksun olduklarını biliyorlardı. Savunma pozisyonu İngilizlerin kendilerine saldırması ve onların geri püskürtülmesi üzerine kurulmuştu. Bu yöntem 1880-1881'de 1. Boer Savaşında İngilizlere karşı uygulanmış ve başarılı olmuştu. Ladysmith, Kimberley ve Mafikeng kasabalarını ele geçiren Boer güçleri Kimberley'nin güneyi, Stormberg kasabasının çevresi ve Colesberg'da savunma pozisyonlarına geçmişti (Wessels, 2011, s. 4) Tek bir seferde İngilizlerin karşısına çıkılarak klasik kazan veya kaybet savaşı verilmiyordu. Aslında savaşın beklenenden uzun sürmesinin altında yatan sebep buydu. Daha önceki savaşlarda kullanılan tüfekler atış sonrasında yerini belli eden bir duman çıkarmaktaydı. Duman çıkarmayan barutun kullanılmaya başlanması ile yapılan atışların nereden geldiği belirlenemez hale gelmişti. İngiliz piyade ve topçu askerleri Boer savunma hatlarına doğru ilerledikçe Boer ateşi altında kalıyorlardı. Atışlara karşılık verseler de siperlerdeki düşmanı vuramıyorlardı. Daha önceki savaşlarda ise her iki ordu düz bir arazide karşı karşıya geliyor ve birbirlerine üstünlük sağlayınca kadar atış gerçekleştiriliyordu. İngilizler düzenli ve disiplinli orduları ile savaşları kolaylıkla kazanıyordu. Saklanmadan düşman önüne çıkan İngiliz birlikleri Boerlerin siperlerden yayılım ateşi ile kolay hedef olup büyük kayıp verdi. Bu sebeple savaşın ilk günlerinde İngilizler beklemedikleri bir yenilgi almıştı (Bloche, 2005, s. 46). Hızlı bir zafer bekleyen İngilizler bu beklenmedik taktikle büyük kayıplar vermişti. Boerler farklı yerlerde siperler kazarak savunma hatları oluşturmuştu. İngiliz birlikleri kendilerini tespit edip üstünlük kurmaya başlayınca bu siperden çıkıp geride hazırladıkları diğer siperlere gidiyorlardı. İngilizler Boerlilerin taktiklerini zamanla anlasalar da büyük kayıp vermişti (Lackman, 2006 s. 16). İngilizler çok güvendikleri birliklerinin başarısızlığı karşısında ani bir şok yaşadı. Boerlerin profesyonel bir orduya sahip olmaması ve yeterli insan gücünden mahrum olması onların tamamen ülkeden çıkarılmasını engelleyen faktörlerdi. Aksi takdirde savaş çok daha farklı olabilirdi.

İngiliz komuta kademesi Boerleri yenmek için sayıca onlardan üstün olmanın yeteceğini düşünmüştü. 31 Ekim 1899'da ülkeye ulaşan İngiliz General Redvers Buller asker sayısının üstünlüğüne inananların başında gelmekteydi. Buller tüm güçleri ile ilk olarak

Bağımsız Orange Devletinin başkenti Bloemfontein'i daha sonra altın şehri olarak anılan Johannesburg'u ve Transvaal Devletinin başkenti Pretoria'yı işgal etmek istiyordu. Lakin İngiliz askerlerinin farklı cephelerde zor durumda olduğunu öğrencince tüm kuvvetlerini dörde bölmüştü. Bu birliklerden birisini Kimberley'e, diğer ikisini Colesberg ve Stormberg'e gönderirken kendisi de Natal'da Ladysmith'e doğru harekete geçti (Wessels, 2011, s. 5). Beklenmedik bir şey oldu ve Boerler 10 Aralık'ta Stormberg, 11 Aralıkta Magersfontein ve 15 Aralıkta Colenso'da yapılan üç ayrı savaşta devamlı olarak İngilizleri yenmeyi başardı. İngiliz medyası yenilgileri haber aldığı anda bunu "Kara Hafta" olarak adlandırmıştı (Pakenham, 1979, s. 257). Boerlerle mücadele eden İngiliz askerlerinin sayısı 22 bindi. Bu profesyonel birliklerin halktan oluşan Boer ordusu için yeterli olacağı düşünülürken büyük bir hezimet yaşanmıştı. Binlerce İngiliz askeri karşlarına düşman çıkmadan savaşmaya zorlanarak tuzağa çekilmişti (Wessels, 2011, s. 4). Stormberg'te yapılan savaşta İngiliz Korgeneral Gatacre birliklerinden önemli bir demiryolu kavşak noktasını geri almalarını istemişti. Orgeneral Buller ondan bunu yaparken gereksiz bir risk almamasını istemişti. Gatacre Boerli askerlerin bu kavşak noktasının kuzeyinde yakın bir noktada olduğu haberini alınca askerlerinin gece boyunca yürümesini istemişti. Böylece Boerlere ani bir saldırı gerçekleştirilecekti. Hem düşman yenilecek hem kavşak güven altına alınacaktı (Lackman, 2006, s. 17). Korgeneral Gatacre daha önce Sudan savaşına katılmıştı. Herkes onu korkusuz ve bitmek bilmez enerjisi ile tanımıştı. Fakat askerlerini gereksiz tehlikelere atmasından dolayı eleştirilmişti (Doyle, 1902, s. 96). Gatacre heyecanına yenilmiş ve yetersiz sayıdaki askerlerini tam keşfi yapılmamış bir askeri operasyona götürmüştü. Takviye güçler gelmeden önce Boerlilere saldırma arzusu ona yanlış yaptırmıştı. Neticede 10 Aralık'ta şafak ağarmak üzere iken yapılan savaşta İngilizler büyük kayıplara uğratmıştı. 627 İngiliz askeri Gatacre'nin hırsı sebebi ile hayatını kaybetmişti (Pakenham, 1979, s. 223; Carver, 2000, s. 41).

İngiliz Generallerden Methuen'de bir gün sonra yani 11 Aralık 1899'da Magersfontein'de Gatacre gibi büyük bir hataya imza atmıştı. Gözcülerini Boerlerin nerede olduğunu bulmak için göndermişti. Gözcüler Boerlerin kazdıkları hendeklerin yerini tahmin etmiş ama onların boyutunu ve güçlü bir savunma hattı kurulduğunu anlayamamıştı. Boerler yaklaşık 20 km'lik uzunlukta bir hendek ve savunma hattı oluşturmuştu (Pakenham, 1979, s. 207). General Methuen Boerlerin gücü hakkında hiçbir şey öğrenmeden harekete geçmişti. İngiliz topçuları piyadelerin ilerleyişini sağlamak için atışlarına başlamıştı. Topçu atışları Boerlere hiçbir zarar verememişti. İngiliz askerler Boerlerin tüfek atış menzili içine kadar girince ani bir ateş altında kalmışlardı. İlk zayıt sonrası İngilizler ile Boerler arasında yaklaşık 9 saat boyunca karşılıklı atışların yapıldığı bir mücadele gerçekleşti. Boerler sırtlarını dağlık alana vererek savunma sağlarken İngilizler düz bir arazide birer birer hedef olmuşlardı. Akşam olmaya başlayınca İngilizler ölümleri ve yaralılarını savaş alanından alarak çekilmişlerdi. İngiliz komutanları düşmanların hakkında hiçbir haber almadan savaşa giriyor ve büyük zayıt veriyordu (Shearing, 2004, s. 47; Lackman, 2006, s. 18). Komutanlar düşmanı küçük görmenin cezasını çekiyordu. Boerleri daha önce kolaylıkla yendikleri Afrikalı

kabilelerle karıştırmışlardı. Boerleri yenerek kariyerlerinde başarılı olduklarını göstermek isterken hezimete uğramışlardı.

İngilizlerin Stormberg ve Magersfontein yenilgilerinden ders almaları gerekirken bir diğer hata da bizzat Başkomutan Buller tarafından Colenso'da yapılacaktı. İngiliz General Buller, Kolenson şehrini kontrol altına almak istiyordu. Bunun için şehrin kuzey hattına doğru saldırıya geçmişti. İngiliz gözcüler Boerlerin Tugela Nehri boyunca uzanan demiryolu hattının her iki tarafına hendekler kazdığı haberini getirmişti. Buller ilk olarak topçu birliğine düşman hattını bombalama emri vermişti. Daha sonra ise piyade askerlerini göndermişti. Boerlerin ani saldırısı ile ne yapacağını bilemeyen İngiliz askerler korunmak için büyük bir hata yaparak nehrin kenarına çekilmişti. Böylece doğrudan Boer hendeklerinin önüne düşmüş ve tüfek atışları altında büyük bir zayıflık vermişlerdi. İngilizler 143 askerini kaybetmiş, 755 asker yaralanmış, 240 asker ise kaybolmuştu. Kayıplar ya esir düşmüş veya kendini kurtarma adına nehre girerek gözden kaybolmuştu (Pakenham, 1979, s. 250). Tarihe Kara Hafta olarak geçen bu İngiliz hezimetinin sebebi kendi generallerinin hatalarıydı (Lackman, 2006, s. 18). İngiliz kamuoyu binlerce askerin ölmesi ve yaralanmasının şokunu yaşamaktaydı. Çiftçi olarak tanımlanan insanlar düzenli bir orduya beklenmedik ölçüde zarar vermişti. Topları ve daha iyi silahları olan İngilizler küçük ve basit bir savaşta beklenmedik bir yenilgi almıştı. Kara Hafta boyunca alınan yenilgiler İngiliz komutanları yeni taktik ve yöntemler bulunması konusunda baskı altına aldı. Düşman hakkında yeterli bilgi olmadan harekete geçmenin büyük bir hata olduğu anlaşıldı. Yenilgiler sonucu İngiliz kamuoyu Boelere karşı mutlak manada bir zafer kazanılması gerektiği fikri etrafında birleşti. Siyasiler bu zafer için daha fazla askerin Güney Afrika'ya gönderilmesi fikrini halka benimsetti. Küçük bir savaşla elde edilmesi beklenen zafer için çok daha büyük bir ordu teşkil edilme sürecine girildi. Daha fazla İngiliz askere alındı, savaş bütçesi artırıldı ve İngiliz tarihinin en büyük deniz ötesi savaşı için hazırlıklar artırıldı (Pakenham, 1979, s. 258). General Buller'in başarısız olduğu düşünülerek yerini alacak bir komutan arayışına girildi. Bu açıdan Boer savaşı iki önemli komutanın kendisini göstermesine izin verecekti. Daha önce Kandahar'da da vazife yapan Mareşal Lord Lansdowne Roberts tüm askeri hareketin başına getirilen isim olmuştu. Mareşal'in baş yardımcısı olarak ise Hartum'da da vazife yapmış olan General Lord Horatio Herbert Kitchener atandı. Kitchener daha sonra Roberts'ın görevini devralan isim olacaktı. Her iki komutan 10 Ocak 1900'de Güney Afrika'ya ulaştı. Ülkeye yeni gelen askerler ile Mareşal Roberts'ın emrinde 40 bin asker olmuştu. Bunların 5 bini süvari idi. 100'den fazla top güçlü bir ateş gücü sağlıyordu. Boerlere karşı üstünlük sağlamaya yetecek bu ordu da başarısız olunca Güney Afrika'ya hızlı bir şekilde takviye birlikler gönderildi. Kısa sürede 180 bin askerlik devasa bir ordu Güney Afrika'ya intikal ettirildi. (Stone, 1985, s. 174; Wessels, 2011, s. 5). Ancak bu daha başlangıçtı. İngilizler savaş uzadıkça daha fazla askeri bu ülkeye göndermeye devam edecekti. Roberts Güney Afrika'da doğrudan batı cephesini alırken kendisinden önceki Başkomutan General Buller'ı ise doğu cephesinde görevlendirmişti. Roberts, Cape Town şehrinden kuzeye giden demiryolu hattını izleyerek Boer topraklarına girmeyi hedeflemişti. Buller ise Durban limanı boyunca demiryolu hattını izleyecek ve

Ladysmith boyunca Boerlilerin Bağımsız Orange Devletini ele geçirecekti. Roberts ve Buller geniş bir arazi boyunca binlerce asker ile Boer hatlarına doğru saldırıya geçti (Lackman, 2006, s. 20).

Savaşın İkinci Evresi: İngilizlerin Karşı Saldırısı

General Buller aldığı büyük yenilgiden sonra daha dikkatli davranıyor ve farklı askeri taktikler kullanarak ilerlemeyi çalışıyordu. Topçu birlikleri küçük gruplar halindeki piyadelerin ilerleyişini sağlamakta görevlendirilmişti. Her bir küçük birliğin bir diğerini ilerlerken koruma altına alması emrini vermişti. Piyadeler eski yöntemle araziye çıkarılmıyordu. Karşılarındaki düşmanla mücadele etmek için onlar gibi saklanarak ve saldırarak ilerleme yapılmaktaydı. Topçular tüm güçleri ile Boerlilerin piyadelerin önünden kaçmasını temin etmek için uğraşıyordu. Orduların karşı karşıya gelerek birbirine ateş açtığı daha önceki savaşlar birkaç saatte sonlanırken, Boerler ile girişilen savaş günler ve aylar sürecektir. Bir mücadele yöntemi geliştirilmesine sebep olmuştu. Tek bir meydana yapılan savaşın yerini tüm ülkeye yayılan bir savaş almıştı. Daha önceki savaşlarda komutanlar tüm bir meydanı gözlemleyerek ordularını yönlendirirken şimdi görmedikleri yerlerde savaşı yönetmeye çalışıyorlardı. Yeni savaş yöntemine adapte olmaya çalışan İngiliz birlikleri nihayet Boerler karşısında Cingolo ve Monte Cristo savaşlarında başarılı oldu (Pakenham, 1979, s. 363-364).

Mareşal Roberts ve Buller'in yeni taktikleri Boerlerin yenilgiye uğramasını sağlamaya başlamıştı. Magersfontein'de daha önceki yenilgiyi unutturacak mücadele verildi. Şubat 1900'de Paardeberg'e ulaşıldığında buradaki Boerli General Cronje'un emrindeki Boerli askerler yenilgiye uğratıldı. 4 Bin Boerli asker İngilizlerin esiri olmuştu. 7 Mart'ta Poplar Grove ve 10 Mart'ta Abrahamskraal-Driefontein Boerlerden alındı. 13 Mart'ta ise Bağımsız Orange Devletinin başkenti Bloemfontein işgal edildi (Wessels, 2011, s. 5). İngilizlerin yeni savaş taktikleri ile hareket etmeye başlaması Boerleri hücumdan savunma hattına ve akabinde de daha iç bölgelere çekilmeye zorlamıştı. Alınan yenilgiler sonucu 17 Mart 1900'de Boerli liderler savaşın geleceği ile ilgili Orange Kolonisinin Kroonstad kasabasında bir toplantı yapmaya karar verdi. Toplantıya Transvaal Başkanı Paul Kruger, Bağımsız Orange Devleti Başkanı Marthinus Steyn ve Boerli Generaller Christiaan De Wet, Piet Joubert ile Koos De La Rey katıldı. General De Wet strateji değişikliğine gidilerek gerilla savaşına başlanması fikrini öne sürdü. Gerilla savaşı için başarısız olacağı düşünülen Boerli askerlerin geri plana alınması, Boerli askerlerin yanlarında taşıdıkları büyük yük arabalarının bırakılması ve savunma stratejisinin bırakılarak vur-kaç gerilla taktiğinin uygulanmasını teklif etti (Pakenham, 1979, s. 408). Boerli liderler İngiliz askerlerinin gittikçe artan savaş gücü karşısında vur-kaç taktiğinin izlenmesine karar verdi. Düzenli ordu savaşının tamamı ile terk edilmesi benimsendi. Boerler araziyi iyi bilmenin verdiği avantajı gerilla savaşı ile daha etkin kullanacaklarını düşündü. Saldırı yapılacak yerlerin az korunan, hazırlıksız ve yüksek değeri olan yerler olmasına karar verildi (Lackman, 2006, s. 21). Boerler toprakları için kolayca vazgeçmeyeceklerini göstermiş oldu. Bununla birlikte İngilizlerin neler yapabileceği hakkında yeterli değerlendirmelerde

bulunmamışlardı. İngilizlerin Boerli gerillalarla mücadelede uygulayacağı taktikler savaşın gidişatını belirleyecekti.

3 Mayıs 1900'de 25 bin kişilik İngiliz ordusu doğu ve batı cephesinde Boer savunma hattını yararak ilerlemesini sürdürdü. 12 Mayıs'ta Kroonstad, 28 Mayıs'ta Vaal Nehrine ulaşıldı. Bağımsız Orange Devleti işgal edilerek adı Orange Nehri Kolonisi olarak değiştirildi. 31 Mayıs'da Johannesburg alındı. Böylece Pretoria şehrine kuzey hattı boyunca yaklaşılmış oldu. 5 Haziran'da nihayet Transvaal'in başkenti Pretoria ele geçirildi. İngilizler her iki Boer devletinin başkentlerinin ele geçirilmesi ile savaşın sonuna geldiklerine inanmıştı. Fakat başkentlerin ele geçirilmesi savaşın bitmesini sağlamadı. Boer ordusu sahada başarılı bir şekilde operasyonlar yapmaya devam etmekteydi. Boerler İngilizlerin lojistik hatlarına ve uzak garnizon noktalarına saldırmaktaydı (Lackman, 2006, s. 22; Wessels, 2011, s. 7). İngiliz ordusu Bağımsız Orange Devletinin başkenti Bloemfontein'i ele geçirmesine rağmen yedi haftadan fazla süre ilerlemesini devam ettiremedi. İngiliz askerleri arasında Tifo salgını baş göstermişti. İngiliz ordusunun ilerleyişinin durması Boerlerin gerilla savaşı için hazırlık yapmasına imkân vermişti (Wessels, 2011, s. 5). Gerilla savaşı için harekete geçen Boerler 700 km'den uzun bir hat boyunca hemen hemen her yerde saldırılar yapmaya başlamıştı. Bunların bazıları başarılı, bazıları başarısız hareketlardı. Askeri konvoylar, trenler ve İngilizlere zarar verebilecek tüm noktalarda saldırılar yapıyordu (Doyle, 1902, s. 310). Boerli liderler gerilla savaşı ile İngilizleri tamamen yenemeyeceklerini biliyordu. Lakin ülkeleri işgal edilmiş bir halk olarak İngilizleri bu zorlu ve masraflı savaştan vazgeçirerek anlaşmaya zorlamak istiyorlardı (Lackman, 2006, s. 22). Bu arada savaş İngilizler için oldukça pahalı olmaya başlamıştı. Sadece demiryollarını korumak için bile 19 zırhlı tren devamlı olarak demiryolu hatlarında görev almıştı (Wessels, 2011, s. 15). İngiliz kamuoyu ve siyasilerin Boer savaşından vazgeçmesi için tek etkili faktör ekonomik sebeplerdi. İngiliz halkı cebine zarar veren bir savaşı desteklemez ise her şey değişebilirdi. Boerli liderler bunu sağlamak istiyordu. Böylece masaya oturmaya zorlanmış İngilizlerden istediklerini alabilirlerdi.

İngiliz ordusu başarılı olduğunu hem kendi halkına hem de Boerlilere göstermek zorundaydı. Boerli General Cronje'un ordusu ile birlikte teslim olması bulunmaz bir fırsat olmuştu. Bu yenilgi Boerlerin moralini bozarken İngilizlere büyük moral vermişti. Natal'da Ladysmith'i ele geçirmeye çalışan General Buller'ın ordusu 27 Şubat'ta Boerlilerin teslim alındığı haberini alınca başarılı bir mücadele sergiledi ve ertesi gün şehri ele geçirmeyi başardı (De Wet, 1902, s. 79; Wessels, 2011, s. 6). İngilizler her ne kadar Boer topraklarında ilerleyiş sergileseler de ilk defa çok fazla sayıda Boerli asker yenilgiye uğratılmıştı. Ülkedeki İngiliz askerleri bu görünmez düşmanın da yenilebileceğini görmüştü. İngilizlerin Boerler karşısında üstünlüğü kendi taraflarına çevirdiği düşünülürken 31 Mart 1900'de beklenmedik bir olay yaşandı. Boerli General De Wet komutasındaki bin 500 Boerli, gerilla taktiği kullanarak bin 800 İngiliz askerini ani bir saldırı ile yenilgiye uğrattı. İngiliz General Broadwood komutasındaki birlikte 18 asker ölmüş, 134'ü yaralanmıştı. 426'sı ise Boerlilere esir düşmüştü. De Wet ise sadece 3 askerini kaybetmiş, beş askerde yaralanmıştı. Boerler 7 top ve 100'den

fazla yük arabasını da malzemeleri ile birlikte ele geçirmişti (De Wet, 1902, s. 90-92). Esir alınan İngiliz askerlerini hapsedecek altyapıya sahip olmayan Boerler onları serbest bırakmıştı.

İngilizlerin Boerli Sivillere Karşı Mücadele Başlatması

Boerli gerillalar kendi topraklarında savaşmanın avantajı ile halktan destek, bilgi ve gizlenme konusunda yardım almaktaydı. Bu durum İngilizleri gerillalara sağlanan desteğin kesilmesi adına farklı taktikleri düşünmeye yönlendirdi. İngilizler Boerli gerillalara verilen halk desteğini kesme adına en zalim metoda başvurmaya karar verdi. Mareşal Roberts'ın görev aldığı 1878-1880 2. Anglo-Afgan Savaşında sivillere ait evler yakılmıştı. Boerli gerillaları yenmek içinde bu yöntemle başvurulması emrini verdi. Bu amaçla Boerlere destek verme ihtimali olan tüm çiftlikler, köyler ve kasabalar yakıldı. Aslında Boer Savaşı başladığında bazı İngiliz askerleri gerillalara ait çiftliklerin bir kısmını yakmış, hayvanlarına da el koymuştu. Lakin Roberts'ın emri binlerce evin yakılması manasına geliyordu. Boerli gerillalar yiyeceklerini, atlarının otlarını, İngilizlerle ilgili istihbaratı ve yaralıların tedavisini bu siviller sayesinde yapıyordu (Wessels, 2011, s. 12). Boerli erkekler savaş için orduya katıldığında eşleri, çocukları ve siyahi köleleri çiftliklerin bakımını devam ettirmişti. Boerli kadınların kendileri için savaşan gerillalara yardım etmeme gibi bir durum söz konusu olamazdı. Mareşal Roberts bu durumun farkında olarak kazanmak istediği bir savaşta sivillerin zarar görmesini umursamayacaktı. Yakılan çiftliklerde yaşayan sivil halk için bulunan çare ise onların toplama kamplarına gönderilmesiydi.

Yakma ve kamplara gönderme stratejisi anavatan İngiltere'de karmaşaya sebep oldu ve yerel halka kötü bir davranış olarak algılandı. Aynı şekilde Güney Afrika'da yaşayan tüm Boerliler İngiliz düşmanı değildi. Bu yöntemle onların da kendilerine karşı cephe almasından endişe edildi. Halkın toplama kamplarında tutulması binlerce insanın öldüğü büyük bir felakete sebep olacaktı. İngilizler Boerlileri öldürme maksadı ile toplama kamplarına göndermemiş olsa da istenilenin aksi bir durum ortaya çıkacaktı. Boerli halkı kontrol altında tutmak için 1900 yazında kurulan kamplar savaşın uzaması sebebi ile düzensiz ve kontrolsüz bir şekilde büyüyen yapılara dönüştü. 1901 yılına gelindiğinde kamplarda tutulanların sayısı 160 bin sivil geçmişti (Judd ve Surridge, 2003, s. 194). İngilizler kampları ihtiyaçlarını daha rahat karşılama adına demiryolu hatları boyunca yapmıştı. Fakat temiz suya ulaşımın zorluğu ve kamplardaki hijyenik olmayan durum bulaşıcı hastalıklara yol açtı. 2 yıllık zaman dilimi içinde kamplarda 28 bin Boerli ve 20 bin Güney Afrikalı siyahi olmak üzere yaklaşık 50 bin sivil hayatını kaybetti (Pakenham, 1979, s. xxi). İngilizlerin Boer Savaşında yaptığı en büyük hata sivillere yönelik gerçekleştirdiği taktikler olacaktı. Ordu acziyet içinde olduğunu sivillerin yerleşim yerlerini yakarak göstermişti. Toplama kampları Boerli sivillerin geçici süre kalacağı yerler olarak düşünülmüştü. İngiliz yetkililer devamlı surette savaşın hemen biteceği yanılığına düşüyordu. Savaş başladığında birkaç aya biteceği söylenmişti. Boerlerin başkentleri işgal edildiğinde savaşın artık bittiği düşünülmüştü. Sivillerin evleri yakılarak, toplama kamplarına gönderilmesiyle de Boerli gerillaların hemen teslim olacağı hatasına düşülmüştü. 50 bin kadın ve çocuğun ölecek olması hem Boerli gerillaların hem de İngiliz askerlerinin omuzlarına ağır bir yük getirecekti.

Gerek İngilizlerin gerekse Boerlerin savaş boyunca en çok ihtiyaç duyduğu birbirlerine karşı alacakları üstünlük haberi idi. Boerli General De Wet'in sürpriz bir saldırı ile İngiliz ordusunu ağır yenilgiye uğratması onu Boerlerin gözünde bir kahramana dönüştürdü. İngilizler ise onun bir an önce yakalanması gerektiğine inanmaktaydı. De Wet komutasındaki askerler 3-4 Nisan 1900'de tekrar İngilizlere ani bir saldırı düzenlemişti. 10 İngiliz askeri ölürken 581'i esir düşmüştü. Boerler ise yalnız 3 kayıp vermişti. 9-25 Nisan tarihlerinde İngiliz birliklerine ani saldırılar yapılmaya devam edilmişti (Wessels, 2011, s. 7). 7 Haziran 1900'de De Wet güçleri Renoster Nehri köprüsü ve Roodewal'de İngilizlere tekrar saldırmıştı. 45 İngiliz askeri öldü, 123'ü yaralandı ve 672'si esir alındı. 100 bin Pound değerinde cephane ve materyal ele geçirilmişti. Boerler ise sadece 3 yaralıya sahipti (De Wet, 1902, s. 137-138). Mareşal Robert yardımcısı General Kitchener'ı De Wet'i yakalaması için bölgeye gönderdi. Fakat De Wet ve Boerli askerlerin izine rastlanamadı. 12 Haziran gecesi De Wet, Greenlands'te kamp kuran Kitchener'a da ani bir saldırı düzenledi. Kitchener bu saldırıya pijamaları ile yakalanmış ve düşmanı yakalamak isterken av olmuştu. Kitchener ve yakın kurmay ekibi yakındaki Yeomanry kampına kaçarak hayatlarını kurtardı (Arthur, 1920, s. 311). Boerler aradıkları kahramanı bulmuştu. Lakin alınan her bir zafer savaşın uzaması, savaşın uzaması da daha fazla çiftliğin yakılması ve kamplarda tutulan insanları ölüme yaklaştırıyordu.

İngiliz ordusu tüm gücüyle Boerli gerillaları bulmaya çalışıyordu. General Archibald Hunter komutasındaki 2 bin askerlik İngiliz birlikleri Temmuz 1900'de Orange River Kolonisinin doğu bölümünde yer alan dağlarda Boerli gerillaları aramaktaydı. Hunter Boerlileri etkisiz hale getirmek için her türlü tedbiri almaya niyetliydi. Komutasındaki İngiliz askerleri geçtikleri Boer çiftliklerini gerillalara yardım ettikleri düşüncesiyle yakmaktaydı. Boerli çiftçiler tarım arazileri ve evlerinin yakılmasına rağmen bağımsızlığa olan ilgilerini kaybetmemişti. İngilizlerin kendi yaşam tarzlarına müdahale ederek ülkelerini işgal ettiklerine inanıyorlardı. Çiftliklerin yakılması Boerlerin İngilizlerden daha fazla nefret etmesine sebep oldu. Lakin İngilizler istediklerini başarıyor ve gerillaların ihtiyaç duydukları zaruri yaşam desteklerini kesmeyi başarıyorlardı. İngilizler 1900'ün Kasım ayına kadar Orange River ve Transvaal'de 600 çiftliği yakmıştı (Judd ve Surridge, 2003, s. 191). De Wet İngilizlere karşı başarılı operasyonlar yapmakla birlikte İngilizler onu ve askerlerini yakalamakta kararlıydı. Ağustos 1900'ün başında Bağımsız Orange topraklarında mücadele veren Boerli gerillalar zor günler geçirmekteydi. İngilizlerin çiftlikleri yakması gerekli erzaklara ulaşmayı zorlaştırmıştı. Brandwater'a geldiklerinde bir İngiliz birliğinin tuzağına düşmüşlerdi. 4 bin Boerli gerilla tek bir kurşun bile sıkamadan İngilizlerce teslim alındı. Bağımsız Orange'ın en büyük askeri birliği esir olunca bu topraklardaki Boer etkisi önemli oranda kırılmış oldu. De Wet'in kaçmayı başarmış olması ise kötü haberi. Bir Boer kahramanını yakalamak psikolojik üstünlük için büyük öneme sahipti (Wessels, 2011, s. 8). Devamlı olarak İngilizlere ani saldırılar yapan Boerler için tuzağa çekilmiş olmak önemli bir zayıflıktı. Yakılan ve boşaltılan her bir çiftlik haber kanallarının kesilmesini ve istihbarat almalarını engelliyordu.

İngilizler Boerlileri yakalamak için her türlü tedbiri almakta kararlı olduklarını göstermişti. Sivillerin bundan zarar görmesi umursanmıyordu. Komutanlar Boer Savaşının kariyerlerinde başarısızlığa sebep olmasını istemiyordu. Tüm karar mekanizması askerlerin elindeydi ve onlar da düşmanı yok etmek adına sivilleri feda etmeye hazırdı. Boerli sivillere ait çiftliklerin yakılması haberi Londra'ya kadar ulaşmıştı. İngiliz Parlamentosu vekilleri konuyu gündemlerine almıştı. Liberal Partiden Sir Henry Cambell-Bannerman konuyu parlamento'ya taşıyan isimdi. Parlamantonun üyeleri askerlerin izlediği yöntemle ilgili tam bir bölünmüşlük içinde karşılıklı tartışıyordu. Bu arada Güney Afrika Uzlaştırma Komitesinin Sekreteri olan Emily Hobhouse toplama kamplarındaki Boerlilerin yaşam şartlarının iyileştirilmesi için Parlamento ve medyada olağanüstü bir çaba ortaya koymaktaydı (Judd ve Surridge, 2003, s. 194). Hobhouse Güney Afrika'ya gidip toplama kamplarını gezmiş ve buradaki kötü durumu görmüştü. Tüm gerçek ortaya konulmasına rağmen siyasilere bir kısmı hala İngiliz ordusunun yaptıklarını desteklemeye devam ediyordu. Boerli gerillalarla mücadelede başarılı olmak için bu yöntemlerden başka seçenek olmadığına inanılıyordu. Savaş zamanlarında sivillerin zarar görmesi normal görülüyordu. Bu siyasilere göre savaşın bir an önce bitmesi ancak bu şekilde mümkün olabilirdi. Yakım ve toplama kamplarına karşı olan siyasilere ise 1889 Lahey Kararlarını işaret etmekteydi. Toplantı sonuç kararlarına göre ülkeler nasıl bir savaş yapabileceklerini, esirleri ve mala zarar verme gibi konuları konuşmuş ve bağlayıcı kararlar almıştı. Savaş karşıtları Lahey kararlarına göre sivillere ve mallarına zarar verilemeyeceğini belirtiyordu. Tüm bu siyasi baskılara rağmen ancak savaşın sonuna geldiğinde ve binlerce insan hayatın kaybettikten sonra Güney Afrika'daki İngiliz birliklerin komutanı Lord Kitchener toplama kamplarındaki şartların iyileştirilmesini, yeterli yiyecek, suyun temini ve tüm kamplarda temizlik ile hijyenin sağlanmasını emredecekti. Bu düzenlemelerle birlikte ölümler bir anda ciddi oranda azalacaktı (Judd ve Surridge, 2003, s. 194). Alınan önleyici tedbirler ile kamplardaki ölümlerin önüne geçilmesi bile İngilizlerin umursamaz davranışları sebebi ile 50 bin insanın öldüğünün deliliydi. Muhtemelen kamplardaki her bir kadın ve çocuğun ölümü ile onların yakınları olan gerillaların gücünün kırılacağı düşünülmüştü.

Boer Toplama kamplarının daha çok Kitchener tarafından hayata geçirildiğine inanılmakla birlikte aslında ilk kamp Mareşal Roberts'ın emri ile 1900 Temmuz ayında Mafikeng'de açılmıştı. Kitchener ise kamp sistemini geliştiren ve yayan isim olmuştu. Ölümlerin çoğu onun döneminde yaşanmıştı. İngilizlerin niyeti sivillerin kamplarda ölmesi değildi. Lakin kötü kamp yönetimi yaklaşık 50 bin insanın ölümüne yol açmıştı. Wessels'e (2011, s. 13) göre bu sayı çok daha fazlaydı. 145 bin beyaz Boerliden 31 bini, 140 bin siyahiden ise muhtemelen 31 binden çok daha fazlası hayatını kaybetmişti. Toplam 34 beyaz kampı, 66 ise siyahilerin kampı bulunmaktaydı. Mareşal Roberts başkentlerin düşmesinden sonra Boerlerin teslim olacaklarına ve savaşın daha fazla uzamayacağına inanmıştı. Lakin belirtildiği üzere bu gerçekleşmedi. Boer toprakları büyük oranda işgal edilse de Boerli gerillalar İngiliz askerlerinin olmadığı bölgelerde konaklamaya devam ediyordu. Bu gerillalar vur-kaç saldırılarından sonra güvenli topraklara geri dönüyordu. Roberts yeni bir askeri operasyon

emri vererek 1900’de Portekiz’in kolonisi olan Mozambik sınırına kadar ilerleme emri verdi. Boerler sınır ile İngiliz askerleri arasında sıkışınca 20-27 Ağustos 1900’de yapılan savaşlarda büyük yenilgiler aldılar. Bin civarında Boerli gerilla sınırın diğer tarafına geçerek İngilizlerden kurtulsa da Portekizlilere esir düşüldü. Bu esirler ilk önce Portekiz’in kolonilerine daha sonra ise Portekiz’e gönderilerek savaş boyunca hapsedildiler (Wessels, 2011, s. 9).

İngiliz kamuoyu gün geçtikçe ordunun Boerlileri yakalamak için başvurduğu taktikleri sorgulamaya başlamıştı. Binlerce insanın toplama kamplarında hayatını kaybetmesi toplumu derinden etkilemişti. Nihayetinde Boerler Hollanda asıllı insanlardı. İngiliz toplumu siyahilerin hakları için bile daha fazla özverili olmaya başlarken bu beyazların ölümü tepki çekiyordu. Halkta tepkilerin artması siyasilerin askerlere baskı yapmasına sebep olmaktaydı. Bundan dolayı komutanlar Boerli gerillalara karşı farklı metotlar geliştirmeye çalıştı. Boerli savaşçılara ilham kaynağı olan General De Wet’in öncelikle yakalanmasına karar verildi. Lord Kitchener ve ekibi De Wet’i tuzağa düşürerek yakalamak için bir plan yaptı. Boerlilerin sembol isminin yakalanması onları moral olarak zayıflatacaktı. Lakin Boerli General De Wet kendisi için hazırlanan tuzaktan kaçmayı başarınca Kitchener başarısız birisi olarak algılandı. Bu durum Kitchener’ı başarıya ulaşma adına kamçulamış oldu. Bulunan yeni yöntem ise gerillaların hareket kabiliyetini ortadan kaldıracak şekilde Boer topraklarının tel örgüler, beton bloklar ve beton sığınaklarla çevrilmesiydi (Judd ve Surridge, 2003, s. 189). Sivillerin toplama kampına gönderilmesi ile Boerli gerillaların lojistik desteğinin kesildiği görülmüştü. Bu nedenle geniş bir coğrafyada tüm çiftlik ve köyler yakılmıştı. General Kitchener Mareşal Roberts’in başlattığı yakma eylemini inanılmaz boyutlara taşımış ve 30 binden fazla çiftlik yakılmıştı. Siyahilerin de Boerli gerillalara yardım edeceğine inanılarak onların da evleri yakılıyordu. Neticede 100 binden fazla ev yakıldı veya dinamitlerle yıkıldı. 40’dan fazla kasaba yerle bir edildi. Boer toprakların önemli bir bölümü harabeye döndürüldü (Wessels, 2011, s. 12). Bu tedbirlerle Boerlerin hareket edemez duruma düşürülmesi isteniyordu. İngilizler planları uyarınca Güney Afrika topraklarını bölümlere ayırmaya başladı. Her bir bölüm tel örgülerle çevrildi. Beton bloklar ile atlı gerillaların geçemeyeceği barikatlar oluşturuldu. Askerler yapılan beton sığınaklarda nöbetler tutmaya başladı. Bu yöntem sayesinde demiryolu hattı daha iyi bir şekilde korundu. Böylece Boerlerin trenlerden malzeme alması önlendi. Boerlerin bu beton blokları ve sığınakları imha edecek çapta silahları yoktu. İngilizler 8 binden fazla beton bloktan sığınaklar kullanmış ve bunların etrafına da yaklaşık 6 bin 500 km’lik tel örgüler çekmişti (Stone, 1985, s. 381). Beton bloklar savaşı sonlandırmaya yetmese de gerillaların üzerinde baskı oluşmasına neden oldu. Geniş arazilerde atları ile rahatça hareket edebilme kabiliyetlerini zorlaştırdı. Yerlerinin tespit edilmeleri durumunda ise kaçışlarını olumsuz etkiledi (Judd ve Surridge, 2003, s. 190). Beton sığınaklarda yaklaşık 25 bini siyahiler olmak üzere 60 bin İngiliz askeri nöbet tutmak üzere görevlendirilmişti. Bunların çoğu demiryolu hattı boyunca, önemli kavşak noktaları ve muhtemel Boer geçiş noktalarına inşa edilmişti. Boerler ise beton sığınakları ve betonla destekli tel örgüleri geçmeye mecbur kaldıklarında bunu başarı ile yapmıştı (Wessels, 2011, s. 15).

Mareşal Roberts 1 Eylül 1900'de tüm Transvaal topraklarının işgal edildiğini ve adının Transvaal Kolonisi olarak değiştirildiğini açıkladı. 28 Kasım 1900'e gelindiğinde Roberts Güney Afrika'daki Boer Savaşının askeri olarak bittiğini ve geride kalan gerillaların yakalanması için polis gücünün yeterli olduğunu düşünerek ülkeden ayrılma kararı verdi. Görevini General Kitchener'a teslim ederken savaşta gösterdiği başarı dolayısı ile İngiliz Ordularının Genel Kurmay Başkanlığı görevine getirildi (James, 1954, s. 345). Roberts askeri olarak her iki Boer devletinin işgal sürecini tamamlamıştı. Lakin Boer tehdidini tamamen ortadan kaldıramamıştı. Gerilla savaşı ile mücadele etmek pahalı ve yıllara yayılan bir süreç olabilirdi. Roberts ülkeden ayrıldıktan sonra 13 Aralık 1900'de Boer güçleri Pretoria'nın batısında kamp kuran İngiliz askerlerine saldırı düzenledi. 109 İngiliz askeri hayatını kaybederken 186'sı yaralandı. 368'i esir düştü. Boerler ise 32 kayıp ve 46 yaralıya sahipti (Amery, 1907, s. 107-108). 15 Aralık 1900 gecesinde Boer güçleri farklı bir rota izleyerek İngilizlerin kolonisi olan Cape saldırıya geçti. Boerler savaşı İngiliz topraklarına taşımak istiyordu. İngiliz ordusu halkına Güney Afrika'da savaşı kazandığını ve Boerlilerin artık büyük bir problem olmaktan çıktığı algısını yayıyordu. Boerler bu saldırıları ile İngiliz kamuoyunun desteğini çekerek ödenen vergilerin masraflı bir savaşa gittiğini göstermek istiyordu. Boerler kendi topraklarının kurtuluşu için mücadele ettiği için dış dünya tarafından sempati görüyordu. Boerli elçiler Hollanda'dan Amerika'ya birçok ülkenin yetkilileri ile görüşüp savaşın bitmediğini ve kendilerine destek olunması gerektiğini söylemekteydi. Uluslararası devletler konu İngilizler olunca Boerlere sempati göstermek dışında bir yardımda bulunmamışlardı (Wessels, 2011, s. 10) Lakin farklı milletlerden özellikle İngiliz karşıtı insanlar Boerlere savaşında yardım etmek için gönüllü olarak Güney Afrika'ya geliyordu. Uluslararası kamuoyu savaşı topraklarında altın çıkan Avrupa asıllı bir milletin bağımsızlık mücadelesi olarak görüyordu.

Boerli Gerillaların Varlık Gösterme Çabaları ve Savaşın Sonu

1901 yılına girildiğinde tüm imkansızlıklara rağmen Boer güçlerinin mücadelesi devam etmekteydi. Birçok yerde İngiliz güçlerine saldırılar yapılmakla birlikte ani saldırılara karşı hazırlıklı olan İngilizler daha güçlü bir şekilde karşılık veriyorlardı. 29 Mayıs 1901'de Vlakfontein, 12 Haziran'da Wilmansrust, 17 Eylül'de Natal, 30 Eylül'de Moedwil, 24 Ekim'de Kleinfontein ve 30 Ekim 1901'de Bakenlaagte'de İngilizlere saldırılar düzenlendi (Wessels, 2011, s. 10). Boerli liderler 1901 Haziran ayında tekrar bir araya gelerek İngilizlere karşı tekrar büyük bir saldırı yapmayı planladı. Amaçları bir yıl önce yaptıkları gibi yenilmediklerini göstermek ve İngilizleri barış masasına oturmaya zorlamaktı. İki koldan İngilizlerin kontrolü altındaki Natal ve Cape kolonilerine eş zamanlı olarak tekrar saldırıya geçilecekti. Özellikle Cape Kolonisinin işgal edilmesine çalışılacaktı. Her iki askeri kol beton blokları ve tel örgüleri geçmeyi başarsa da İngilizleri anlaşmaya zorlayacak ölçüde tam bir askeri zafer elde edilememişti. Bu askeri denemeden sonra Boerli gerillalar kendi topraklarına çekilmişti (Lackman, 2006, s. 27). Bu arada General De Wet'de İngilizlere karşı başarılı saldırılar yapmaya devam etmekteydi. 28 Şubat 1901'de Orange kolonisinde peşindeki 14 bin İngiliz askerine rağmen 1300 km'lik bir alanda 43 gün boyunca kontrolü sağlamıştı. 1901 Noel

gününde Groenkop'ta bulunan İngiliz askerlerine ani bir saldırı yapmıştı. 57 İngiliz askeri hayatını kaybederken 84'ü yaralanmış ve 200'den fazlası esir düşmüştü. De Wet ise 14 adamını kaybetmiş, 30'u da yaralanmıştı (Wessels, 2011, s. 10-11).

1901 yılında İngilizlere karşı düzenlenen birçok saldırı tüm dünyaya Boer Savaşının bitmediğini tekrar göstermişti. İngilizler tüm önlemlerine rağmen Boerli gerillaların ani saldırılarını durduramıyordu. 25 Şubat 1902'de Yzerspruit'te ani bir Boer saldırısı 53 İngiliz askerinin ölmesiyle sonuçlanmıştı. 7 Mart 1902'de Boerli gerillaları yakalaması için gönderilen İngiliz birliği 68 kayıp vermişti. Birliğin 800 askeri de esir düşmüştü. Boerler vur-kaç taktiği uyguladığından bu esirleri silahları ile birlikte teslim alsalar da onları ellerinde tutacak bir yerleri yoktu. İngilizlere karşı yapılan her bir ani saldırı Boerli gerillaların ihtiyaç duyduğu askeri malzemeler ile gıdaya ulaşım imkânı veriyordu. Yakılan Boer çiftliklerinden karşılanamayan ihtiyaçlar bu ani saldırılarla karşılanıyordu. 800 askerin esir edildiği bir saldırı 100'den fazla yük vagonunun da ele geçirilmesine izin verdiği için Boerler bu ganimetlerle ayakta kalmayı başarıyordu. Lakin her Boer saldırısı başarılı geçmiyordu. 31 Mart 1902'de Boschbult'te Boerlerin ani saldırısı püskürtülmüştü. 11 Nisan'da ise Roodewal'de büyük kayıp vermişlerdi (Wessels, 2011, s. 11). 1902 Şubat ayında elde edilen bir istihbarat bilgisi Boerli General De Wet'in yerini vermekteydi. De Wet etrafı beton sığınaklar ve tellerle çevrili bir dikdörtgen alandaydı. Kitchener onu ve yanındaki 700 gerillayı yakalaması için süvari birliklerini görevlendirdi. 5 Şubat 1902'de yaklaşık 10 bin kişilik İngiliz birliği 80 km'lik bir dikdörtgenin her yerinde tek sıra bir halde konuşlanarak içeriye doğru harekete geçti. Fakat Kitchener bu seferde başarısız olmuştu. De Wet ve adamları bu alanın kontrol altına alınmayan bir kısmında telleri keserek kendilerine kaçacak yer açmıştı (Lackman, 2006, s. 26).

Güney Afrika'da bulunan İngiliz ordusu askerlerinin çoğunluğu piyade askerleriydi. Gerilla savaşında bu askerler kullanışsızdı. Mareşal Roberts ve daha sonra da Kitchener piyade askerlerini süvari birliklerine dönüştürmeye çalışmıştı. 38 olan süvari birlik sayısı 70'e yükselmişti. Askerlerin kullanımı için gerekli atlar çok fazla para harcanarak yurt dışından getiriliyordu. Savaş boyunca yaklaşık 670 bin at, katır ve eşek kullanılırken bunların 400 binden fazlası ölecekti. Birçok İngiliz askeri Boerler kadar profesyonel binici olmasa da savaş boyunca bu yetenekleri gelişmişti (Wessels, 2011, s. 14). Güney Afrika'ya gönderilen atlar İngilizlerin hakimiyeti altında olan hemen hemen her koloniden Güney Afrika'ya gönderilmişti. Kitchener İngiliz ordusunun başına geçtiğinde emrinde 210 bin asker vardı. Bunlara ilaveten binlerce siyahi işçi olarak kullanılmıştı. Hatta zamanla siyahilere de nöbet tutmaları için silah verilmeye başlanmıştı. Askerlerin yarısı savaş boyunca görevlendirildikleri garnizonlarda durmuştu. Savaş için görev alan Boerli sayısı ise 35 bin civarındaydı. Kitchener Boerli gerillaların yakalanması için arazide daha fazla askerin görev yapması gerektiğine inanıyordu. Bundan dolayı takviye birlikler istemiş ve ordusunun sayısı kısa sürede 240 bini bulmuştu. Anavatan başta olmak üzere dünyanın her yerinden gemilerle büyük bir askeri sevkiyat yapılmıştı. Kanada, Hindistan, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi kolonilerden gönüllüler ile İngilizlerin emrindeki birliklerden askerler savaşa gönderilmişti. Hindistan'dan gönderilen askerlerin sayısı bile 18 bin 534 olmuştu. Savaş öncesinde Güney

Afrika'da bulunan İngiliz askerleri 10 bindi. Bunlara ilaveten birçok yerel İngiliz gönüllü de savaşa destek için silah altına alınmıştı. Silah verilen ve işçi olarak hizmet eden siyahilerin sayısı zamanla 140 bine çıkmıştı. Nihayetinde Britanya'dan savaş sonuna kadar gönderilen asker sayısı toplamda 337 bin olmuştu. Böylece 448 bin 495 kişi İngiliz ordusuna sadece asker olarak hizmet etmişti. İngiliz kuvvetlerinin sayısı gün geçtikçe artarken 1902 Nisan ayında Boerli gerillaların sayısı 21 bine kadar düşmüştü. Birçoğunun atı savaşlarda vurulduğu için yaya olarak hareket etmek zorunda bırakılmıştı. İngilizlerden ele geçiremezler ise yeterli tüfek ve cephane bulunmuyordu. En büyük problem askerlerin savaş yorgunu olmalarıydı (Grant, 1910, s. 13; Wessels, 2011, s. 14-16). Boerler İngilizleri barış masasına oturtmak isterken bitmek bilmez bir şekilde yüz binlerce asker Güney Afrika'ya gelmeye devam etmişti. Ülke yakılıp yıkıldığı için bir harabeye dönüşmüştü. Uğruna mücadele ettikleri ve yüzyıllar içinde geliştirdikleri tarım arazileri kıraç topraklara dönüşmüştü. İngilizler ise toprağın üstünden ziyade altındaki zenginlik için uğraş veriyordu.

Savaşın yapıldığı Güney Afrika toprakların inanılmaz büyüklükte olması gerillaların kaçmasına ve yakalanmamasına izin veriyordu. İngilizler bu toprakları tam olarak kontrol altına alırlarsa başarılı olabileceklerini düşünüyordu (Wessels, 2011, s. 12). Lakin binlerce askerden oluşan büyük İngiliz ordusunun gerilla savaşına uygun olarak yapılandırılması çok fazla vakit almıştı. Çiftliklerin yakılması, halkın toplama kamplarına gönderilmesi ve arazilerin tel ve betonlarla kapatılmasından sonra Boerli gerillalar ancak etkilenmeye başlamıştı. Belirli bir zamandan sonra gerillalar gittikleri her yerde yakılmış çiftlikler ve öldürülmüş hayvanlarla karşılaşmaya başladı. Artık gerillalar geride kalan son atlarını besleyecek ot bile bulmakta zorlanıyordu. Boerli liderler barış masasına İngilizlerin oturmasını isterken daha fazla mücadele etmenin anlamsız olduğuna karar vermeye başlamıştı. Böylece İngilizlere gönderilen elçiler barış yapmak istediklerini söyledi. 9-12 Nisan tarihlerinde yapılan ilk görüşmelerden sonra 15 Mayıs 1902'de Boer ve İngiliz yetkililer bir görüşme yaptı. Nihayet Boer delegasyonu anlaşmayı 31 Mayıs 1902'de arasında oyladı ve 54'e karşı 6 oyla teslim anlaşması yapılması kabul edildi. Aynı günün akşamı Boerler Pretoria'da teslim anlaşmasını imzaladı. Boerli gerilla ve yöneticilerin savaştan doğan zararlar dolayısı ile suçlanmalarına ve affedilmelerine karar verildi. Kendi topraklarını İngilizlerin kontrolünde yarı özerk yönetme hakkı tanındı. İngilizler Boerlilerin zararını telafi etme sözü de verdi (Lackman, 2006, s. 27; Wessels, 2011, s. 16). Boerlerin 2 yıl 2 ay süren gerilla saldırılarında başarılı olmalarının en önemli nedeni sahadan sağlayabildikleri istihbarattı. Ayrıca savaştıkları kendi topraklarını çok iyi tanıyorlardı. İyi generallere sahip olma ve hızlı hareket kabiliyetleri de başarının bir diğer sırrıydı (Wessels, 2011, s. 11). İngilizler sivilleri toplama kampına onların istihbarat ve lojistik destek almalarını engellemek için göndermişti. Lakin savaşın beklenenden uzun sürmesi ile birçok yetenekli gerilla hayatını kaybetmişti. Savaş için gerekli cephane bulunmuyordu. Hatta her bir Boerli çok değer verdikleri atlarını bile kaybetmişti. İngilizlerin Güney Afrika'ya yüz binlerce asker getireceği düşünülmemişti. Gün geçtikçe daha fazla siyahinin İngiliz saflarında savaşması da bir başka tehdite dönüşmüştü. Son olarak ise Boerli gerillaların en yakınları olan eş ve çocuklarının toplama

kamplarında zor şartlar altında birer birer ölmesi daha fazla katlanılabilir bir durum değildi (Wessels, 2011, s. 11).

İngilizler savaşın kısa ve maliyetsiz olacağını düşünerek büyük bir hata yapmıştı. Yüz binlerce asker ve malzemenin Güney Afrika'ya gönderilmesi ve savaşın uzadığı her bir gün İngiliz bütçesini daha da zorlamıştı. Öyleki 1815-1914 arasında İngilizler Boer Savaşına harcadıkları kadar hiçbir savaşa bu denli bir bütçe ayırmak zorunda kalmamıştı (Smith ve Stucki, 2011, s. 9). Toplamda 200 milyon Pound harcanmıştı. Bu para günümüz şartlarında 6 milyar Pounda denk gelmekteydi. Savaşın uzaması İngiliz komutanları ve askerleri üzerinde de düş kırıklığına sebep olmuştu. General Kitchener'ın sivil halka karşı hoşgörüsüz tavrı masraflı savaşın bir an önce bitirilmesi içindi. İngiliz bütçesi savaş için daha fazla harcama yaptıkça siyasilerde generale baskı yapmaktaydı. Boerler ise ne yaparlarsa yapsınlar savaşı kazanamayacaklarını ama İngilizlere de önemli oranda zarar verdiklerinin bilincindeydi. İngiliz siyasilerin ve kamuoyunun bu masraflı savaşa dur deme ihtimaline güvenilmekteydi. Neticede Boerler savaşı yenilgi ile bitirseler de İngilizler karşısında tarihi bir mücadele verdiklerine inanmıştı. Kitchener bile onların iyi birer savaşçı olduğunu söyleyecekti. Lakin gereksiz bir şekilde savaşın uzatılması beklenmedik şekilde binlerce Boerli kadın ve çocuğun hayatını kaybetmesine sebep olmuştu. Birkaç ayda biteceği düşünülen savaş 2 buçuk yıla yakın sürmüştü. Savaş gerilla taktiğine dönüştürülmeden önce Boerler İngilizlere karşı yenilmişti. Bu yenilgi kabul edilseydi muhtemelen aynı anlaşma şartlarında buluşacaklar ve binlerce insan ölmeyecekti (Pakenham, 1979, s. 607; Wessels, 2011, s. 17-18). Hayatta kalan birçok Boerli gerilla ve savaş esiri çiftliklerine geri döndüğüne hem eş ve çocuklarını hem de topraklarını kaybettiklerini gördü. Toplama kamplarından evlerine dönme şansı yakalayan kadın ve çocukların bir kısmı eşlerinin öldüğünü öğrendi. Gerek Boerli erkekler gerekse kadınlar basit birer çiftçi olarak basit bir hayata sahip olmak için çabalamıştı. Hiçbirisi topraklarının altından çıkan altın sebebi ile hayatlarının cehenneme döneceğini öngörememişti. Bir ülkenin zenginliği halkının çok büyük sıkıntılar çekmesine sebep olmuştu.

Sonuç

Hollanda asıllı bir topluluk olan Boerler dini inançlarından dolayı Avrupa'dan Güney Afrika'ya göçen bir topluluktur. Güney Afrika'da kendi kolonilerini kuran ve çoğunluğu tarımla uğraşan bu insanlar zamanla kendi devletlerini kurmuştur. İngilizlerin de Güney Afrika'ya gelerek kendi kolonilerini kurması ile bu iki toplum bir arada yaşamaya başlamışlardır. Lakin Boerlerin topraklarında altın bulunması onların yaşamlarını etkileyecek olaylar silsilesini başlatmıştır. Kendi topraklarında azınlığa düşecek kadar yeni göçmenin altın için ülkelerine gelmeye başlaması Boerli siyasileri önlem almaya itmiştir. Göçmenlerin çoğunluğunun İngiliz olması Britanya'yı kendi insanların hakkını korumaya itmiştir. Aslında Boer topraklarına bir İngiliz göçünü teşvik edende yine İngiliz siyasiler olmuştur. Zira, dünyanın en zengin altın madenlerine sahip olan Boer topraklarının bu çiftçi halkın ellerine terk edilemeyeceğine inanmışlardır. Neticede ülkeyi işgal etmek için bir bahane arayan İngilizler bunu kendi göçmenlerinin hakkını koruma adına yaptıklarını ilan etmişlerdir. Boerli siyasilerin tüm uğraşlarına rağmen savaş başlamıştır.

Bu çalışma Boerlerin kendilerinden kat ve kat güçlü bir orduya karşı nasıl mücadele ettiğini, savaş boyunca neler yaşandığını ve kullanılan yeni savaş yöntemlerini ortaya koymaya çalışmıştır. İngilizlerin ayak oyunları, siyasi becerileri, acımasızlıkları, yüz binlerce askeri ve halk desteği ile Boerleri nasıl teslim olmaya zorladığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Boerlerin ise hiçbir dış destek alamadan, topraklarını iyi bilmenin verdiği avantaj, savaşmak için gösterdikleri kararlılık ve bağımsızlığa olan düşkünlükleri ile destansı bir mücadele sergilediklerine dikkat çekilmiştir.

İngiliz siyasiler Boerlerin basit bir tarım toplumu olarak kendilerine direnemeyeceğini düşünse de Boerlerin top yekün bağımsızlık mücadelesine girişmesi tüm planlarını alt üst etmiştir. Güney Afrika'da profesyonel askerlerden oluşan İngiliz ordusu bulunsa da Boerler savaşın ilk safhasında geleneksel savaş yöntemlerinin dışında taktikler uygulaması İngilizleri hareketsiz kılmıştır. Tarihe *Kara Hafta* olarak geçen İngiliz yenilgilerinden sonra ise İngiliz toplumu savaşı bir onur mücadelesine dönüştürmüştür. Binlerce İngiliz askeri anavatanlarından, binlercesi de İngilizlerin kolonilerinden Güney Afrika'ya taşınmıştır. Bu orantısız güç sebebi ile Boerler savaşın ikinci safhasında yenilgiler almaya başlamıştır. Düzenli İngiliz orduları karşısında başarıya ulaşamayacağını anlayan Boerler yeni bir karar ile gerilla savaşını başlatmıştır. Bu hamle savaşın uzamasına ve İngilizlerin Boerli sivillere karşı tarihin en acımasız önlemlerini almasına sebep olmuştur. Gerillalara verilen desteği kesme adına Güney Afrika toprakları yangın yerine çevrilmiş ve 30 binden fazla çiftlik ile 100 bin ev yakılıp yıkılmıştır. Tüm tarım arazileri yakıldığı ve hayvanlar öldürüldüğü için Boerli siviller toplama kamplarına gönderilmiştir. Savaşın acımasız yüzü kendisini 50 bin sivil kadın ve çocuğun kamplarda İngilizlerin gözü önünde ölmesi ile göstermiştir. İngilizlerle bu şartlar altında daha fazla mücadele veremeyecek hale gelen Boerli gerillalar anlaşma yapmaya razı olmuştur.

Boer savaşı birçok açıdan tarihi öneme sahiptir. Bir ülkenin zenginliği olan yer altı kaynakları başka bir ülke tarafından siyasi komplolar kurularak elde edilmiştir. İngiliz toplumu kendi göçmenlerinin hakkını aradığını düşünerek savaşa onay verirken İngiliz siyasiler altına ulaşma hayallerini büyük bir ustalıkla perdelemiştir. Hollanda dahil olmak üzere hiçbir ülke Boerlerin bu haklı mücadelesinde güçlü ve görünür olarak İngilizleri karşısına alamamıştır. İngilizlerin iki ayda biteceğini düşündüğü savaş ise Boerlerin kahramanca mücadelesi ile 2,5 yıl sürmüştür. Boerlerin İngiliz piyade güçleri ile kendi yöntemleri ile savaşması ise dünyanın en güçlü ordusunu bir anda felç etmiştir. Zamanla tekrar toparlanan İngiliz ordusu Boerler sayesinde adeta savaşmayı yeniden öğrenmiştir. Bu açıdan Boer savaşı dönemin geleneksel savaş taktiklerinin modern savaş yöntemlerine evrilmesinin ilk öncüsü olmuştur. İngilizler savaş boyunca 450 bin askerinin adeta bu yeni savaşı öğrenmesini sağlamıştır. Lakin Boerlerin gerilla taktiklerine başvurmuş olması İngilizlerin gerçek yüzünü göstermesine sebep olmuştur. İngiliz komutanlar savaşı kazanmak uğruna Boerli siviller ve mallarına büyük zarar vermiştir. Toplama kamplarında 50 bin sivilin hayatını kaybetmiş olması ise bu savaşın tam bir faciaya dönüşmesine sebep vermiştir. İngilizler tüm ülkeyi adeta parsel parsel tel örgülerle çevirmiş, beton blok ve sığınaklarla bir avuç insanı yakalamaya çalışmıştır. İngiliz kamuoyu ise kazanılacak zafere öyle bir hazırlanmıştır ki bir

avuç insan dışında çoğu bu sivillerin çektiği zulmü görmemiştir. Kamuoyu desteğini arkasına alan İngiliz siyasiler ve ordu ölenlerin sayısı çığ gibi büyüdüğünde ancak harekete geçmek zorunda kalmıştır. İngilizlerin bir dünya gücü olarak ortaya koyduğu mücadele binlerce masumun hayatını kaybetmesine sebep olmuştur.

Kaynakça

- Amery L. S. (ed) (1907). *The Times History of the War in South Africa 1899-1902*. Vol. 5. London: Sampson Low, Marston and Company.
- Arthur, G. (1920). *Life of Lord Kitchener*. Vol. 1. London: Macmillan.
- Bloch, J. (2005). *Jean de Bloch: Selected Articles*. Washington, D.C.: Government Printing Office.
- Carver, F. M. (2000). *The Boer War*. London: National Army Museum.
- De Wet, C. R. (1902) *Three Years War October, 1899-June 1902*. London: Constable.
- Doyle, A. C. (1902). *The Great Boer War*. New York: McClure, Phillips and Company.
- Grant, M. (1910). *History of the War in South Africa, 1899-1902*. Vol. IV. London: Hurst and Blackett Limited.
- James, D. (1954). *Lord Roberts*. London: Hollis & Carter.
- Judd, D., Surridge, K. T. (2003). *The Boer War*. New York: Palgrave Macmillan.
- Pakenham, T. (1979). *The Boer War*. New York: Random House.
- Porter, A. N. (1980), *The Origins of the South African War*. Manchester.
- Shearing, H. A. (2004). *The Cape Rebel of the South African War, 1899-1902* (Unpublished Doctoral Dissertation). University of Stellenbosch.
- Smith, I. R. (1996). *The Origins of the South African War, 1899-1902*. London: Longman, 1996.
- Smith, I. R. and Stucki, A. (2011). The Colonial Development of Concentration Camps (1868-1902). *The Journal of Imperial and Commonwealth History*, Vol. 39, No. 3, 417-437.
- Stone, J. C. (1985). *The Boer War and Its Effects on British Military Reform*. Ann Arbor, Michigan: University Microfilms International.
- Wessels, A. (2011). Boer Guerrilla And British Counter-Guerrilla Operations in South Africa, 1899 to 1902, *Scientia Militaria, South African Journal of Military Studies*, Vol. 39, Nr. 2, 1-24.
- Van Heyningen, E. (1976). *The Relations Between Sir Alfred Milner and WP Schreiner's Ministry, 1899-1900*. Archives Year Book.

